

1. Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка.

2. Спеціальність: 014 Середня освіта (Природничі науки)

3. Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

4. Назва дисципліни: Історична географія.

5. Викладачі: Онойко Юрій Юрійович, кандидат географічних наук, доцент кафедри природничих наук і методик їхнього навчання.

6. Статус дисципліни: Вибіркова дисципліна (вільний вибір студента).

7. Курс, семестр: I курс, 2 семестр.

8. Кількість кредитів: 3. Модулів – 3. Всього 150 академічних годин; лекцій 30 годин, практичних занять 12 годин, самостійної роботи 108 годин, залік.

9. Попередні умови для вивчення дисципліни: базові знання з дисциплін фізико-географічного та суспільно-географічного блоків, знання з історії як мінімум на рівні шкільного курсу.

10. Опис дисципліни (мета, завдання, результати, зміст і структура, форми контролю):

Предметом дисципліни є географічні особливості природи, населення і господарства минулих історичних епох, а також наслідки взаємодії людського суспільства і природного середовища на різних історичних етапах.

Мета: Історична географія дає змогу зрозуміти просторово-часові закономірності розвитку суспільства, ландшафтної оболонки протягом історичного часу, особливості та наслідки процесу їх взаємодії на різних історичних етапах. Не маючи базових знань з історичної географії важко зрозуміти сучасні географічні процеси та спрогнозувати тенденції їх розвитку на майбутнє.

Завдання вивчення дисципліни: Сформувати компетентності потрібні для вчителя закладу загальної середньої освіти:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до системного просторового мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних просторово-часових процесів, що відбуваються на різних просторових та часових рівнях його організації;
- уміння встановлювати просторово-часові закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства, виявляти тенденції їхнього розвитку;
- здатність пояснювати закономірності просторово-часової організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах на основі історико-географічного підходу.

Результати навчання: Вивчивши дисципліну «Історична географія» студенти будуть знати і розуміти:

- принципи та закономірності будови і функціонування ландшафтної оболонки Землі, її еволюцію протягом історичного часу;

- на основі історико-географічного підходу зможуть пояснити закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояв просторово-часових закономірностей на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях;
- зрозуміти екологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем та усвідомити важливість охорони навколишнього середовища;
- на основі історико-географічного підходу пояснити закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах.

Зміст та структура: програма дисципліни складається з 3 змістовних модулів:

- Змістовний розділ 1. Історична географія як наука. Історико-географічні особливості розвитку стародавнього світу.
- Змістовний розділ 2. Історико-географічні особливості Середньовіччя та епохи Великих географічних відкриттів.
- Змістовний розділ 3. Історико-географічні особливості Нового та Новітнього часу.

11. Форми організації контролю знань. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на лабораторних заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

Форми проведення контролю засвоєння окремих змістовних розділів під час вивчення дисципліни «Історична географія»:

- комплексна письмова контрольна робота;
- комплексне тестування.

12. Критерії оцінювання роботи студентів. При оцінювання знань і вмінь студентів враховується:

- ступінь сформованості загальних та фахових компетентностей, досягнення програмних результатів навчання, визначених ОПП «Середня

освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» і даною програмою дисципліни;

- ступінь опанування теоретичними знаннями з курсу;
- рівень осмислення студентами здобутих знань;
- повнота розкриття головних понять, точність застосування наукових термінів;
- правильність виконання практичних завдань;
- оволодіння вміннями і навичками правильно і ефективно застосовувати отримані знання на практиці, зокрема в природоохоронній діяльності;
- ступінь розвитку в студентів творчого мислення, сформованість наукового світогляду та екологічної культури.

13. Система оцінювання курсу. Максимальна кількість балів за повну, вичерпну відповідь в усній або письмовій формі – 10 балів. Виконання практичної роботи оцінюється максимум в 5 балів. Підготовка рефератів, розгорнутих доповідей, мультимедійних презентацій – максимум 5 балів. За тестування чи контрольну роботу максимум можна отримати 20 балів. Підсумкова форма контролю – залік. Підсумкова семестрова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума поточних оцінок за різні форми аудиторної роботи, самостійну роботу студента та контрольні роботи. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

13. Навчально-методичне забезпечення. Перелік та зміст навчально-методичного забезпечення вивчення курсу включає в себе:

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Історична географія».
2. Робоча програма дисципліни.
3. Навчальна програма дисципліни.
4. Силабус навчальної дисципліни.
5. Тексти лекцій та практичних робіт.

14. Мова викладання: українська.

15. Література для вивчення дисципліни:

Базова

1. Атлас історії України / Ред. кол.: В.А. Смолій (голова), Г.В. Боряк, В.Ф. Верстюк та ін. / Упор. Д.В. Ісаєв. – К. : ДНВП «Картографія», 2012. – 152 с.
2. Атлас України і сумежних країв / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1937. – 12 с.
3. Верменич Я. Адміністративно-територіальний устрій України: еволюція, сучасний стан, проблеми реформування / Я. Верменич // НАН України. Інститут історії України. – У 2-х ч. – К.: Інститут історії України, 2009. – Ч. 1. – 364 с.
4. Вортман Д. TERRA UCRAINICA. Історичний атлас України і сусідніх земель. Від кімерійців до сьогодні / Д. Вортман, Я. Гордієнко, М. Майоров. – Х., 2018. – 224 с.

5. Гуржій О. Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина XVII – початок XX ст.) / О. Гуржій, О. Реєнт, Н. Шапошникова; відп. ред. В.А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2018. – 365 с.

6. Дністрянський М. Вступ до історичної географії України: Цикл лекцій / М.С. Дністрянський. – Львів, 2007. – 44 с.

7. Жупанський Я. Географічні відомості і географія в Україні в давні часи / Я. Жупанський. – Чернівці, 1992. – 125 с.

8. Жупанський Я. Історія географії в Україні / Я. Жупанський. – К., 2006. – 412 с.

9. Історичний атлас України / Редагування Ю. Лоза; укладачі мап: О. Герасименко, М. Овсенко, В. Бахтіярова, Д. Зуб. – К.: Вид-во «Мапа», 2015. – 320 с.

10. Кандиба Ю.І. Історична географія з основами етнографії: навчально-методичний комплекс / Ю.І. Кандиба. – Харків, 2010. – 73 с.

11. Круль В. Історична географія Західної України: конспект лекцій / В. Круль. – Чернівці, 1999. – 112 с.

12. Кульчицький С. Обґрунтування Голодомору 1932–1933 рр. як геноциду у світлі концепцій Р. Конквеста й Р. Лемкіна / С. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2018. – № 4. – С. 98-127.

13. Національний атлас України / НАН України, Інститут географії, Державна служба геодезії, картографії та кадастру; голов. ред. Національного атласу України Л.Г. Руденко; голова ред. кол. Б. Є. Патон. – К.: ДНВП «Картографія», 2007. – 435 с.

14. Овдієнко П.П. Історична географія / П.П. Овдієнко. – Ніжин, 2000. – 169 с.

15. Реєнт О.П. Торговельний баланс України на початку XX ст. / О.П. Реєнт, О.В. Сердюк; відп. ред. В.А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2018. – 237 с.

16. Трубчанінов С. В. Історична географія України: навчальний посібник / С.В. Трубчанінов / Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2013. – 192 с.

17. Шаблій О. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. Шаблій. – Львів, 2001. – 467 с.

18. Щодра О. Історична географія України від найдавніших часів до кінця XVIII ст.: навч. посіб. / Ольга Щодра. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. – 298 с.

Інформаційні ресурси:

1. Верменич Я. Історична географія й регіоназнавство: наступність і взаємодія [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/Book/shev/2/30.pdf>.

2. Етнічна географія, етнографія, етнологія [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrtur.narod.ru/etno/etno.htm>.

3. Ізборнік. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.litorys.org.ua/>.
4. Хронософія – комплексний історико-географічний атлас античних часів і середньовіччя (700 до н.е. – 1200 н.е.) [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gumilevica.kulichki.net/chronosophy/AtlasEurasia.htm>.
5. History and geography of Europe – історичні карти і атласи Європи [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euratlas.com/>.